

Az egész gyűjtemény tehát, a mennyire az első sorozatból következtetni lehet, hasznos, az irodalom elterjedését biztosító vállalkozás, de azt hisszük egy kissé szűk a kerete: az 55 kötet kevés az irodalomnak bemutatására még ha csak főbb vonásaiban szándékozik is ismertetni.\* A mint említettük, már ezt az első sorozatot is szeretnénk volna két kötettel kiegészíteni, egy Csiky s egy Garayval. Talán majd talál még a társulat módot a hiány pótlására.

cs. e.

**Sassi Nagy Lajos, 'A XX. század igazi népinevelői.** A magyar tanítószeg, papok, jegyzőségek, gazdasági, társadalmi, erkölcsi, hazafias s népinevelői újabb nemzetmentő teendői és jogos követelései. Szeged, 1902. Ára 1 korona.

A XIX. század gondolkodói egyértelműen hangoztatják, hogy a XX. század a szocializmus százada lesz. Ez a fiatal tudomány rövid idő alatt óriási tért foglalt el, behatolt a tudósok zárt falai közé, eszméket szórt az elnyomott és fájdalmában lázongó nép közé, gondolkodóba ejtette a közéletben szereplő politikusokat és mindazokat, kik a nép vezetésében valamiképp részt vesznek, vagy legalább a nép sorsának ügyét szívükön viselik. Manapság az emberek mindenből társadalmi kérdést csinálnak, ez uralkodik a sajtóban, tudományban egyaránt. S méltán. Kezdünk tisztábban látni. Az új világban nagyon sok dolog megváltozott. Az ókorban igazán nem is volt szocialis kérdés, — csak a mi szempontunkból mondjuk annak a Grachusai forradalmat és egyebet, — mert a kik «az alkotmány bástyáin» kívül álltak, tulajdonképen jog nélkül szűkölködő lényeknek tekintettek. Quod attinet ad jus civile, servi pro nullis habentur, mondja Ulpianus, s az egész ókor így gondolkodott. Az egyén emberi jogainak elismerése az újkor diadala, melynek nyomában az államiság korlátai tágultak, s a társadalmi együttműködés kezdett kifejlődni.

Manapság az állam egyedül üdvözítő voltában kevesen hisznek, mert sem a jogállam, sem a kulturállam nem rendelkezik amaz eszközökkel, melyek a nép üdvének, boldogságának megvalósítására szükségesek, ma az összes társadalmi bajokat társadalmi úton akarják meggyógyítani, s maga az állam is kénytelen a társadalomban rejlő erőket figyelembe venni és istápolni.

A sikeres munkálkodás első feltétele tehát az, hogy legyen társadalmi tudat és érzés. Értse meg kiki, hogy azon javakért, melyeket a társadalmi lét jóvoltából élvez, viszont kötelességei is vannak a társa-

\* Jósika egészen hiányzik a remekírók közül.

dalommal szemben. Tegye meg mindenki, a mit a társadalomért tehet, akkor lesz hasznos és méltó tagja, tegyen sokat, áldozza fel minden idejét különösen az, kit sorsa a népért, a nép számára rendelt, különösen a tanítók, papok, jegyzők.

«Rajtunk csak nagy, általános cselekvés segíthet, ezt pedig csak úgy érhetjük el, hogyha mindenki részt kér a nemzetmentés munkájából, ha ez eszrnék utat találnak a legkisebb bogárhátú tanyaházig.»

«Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen.»

Ám ezzel már tárgyamhoz jutottam, *Sassi Nagy Lajos* szavait idéztem, kinek forró lelkesedéssel, izzó fajszeretettel, világos logikával és nagy tárgyismerettel megírt könyvét kell t. olvasóinknak bemutatnom.

Elsőben is azt jegyzem meg, hogy e könyvet az egész magyar sajtó irány és pártkülönbség nélkül lelkesedéssel fogadta. Ennek oka részint a tárgy izgató és általános érdekű voltában, részint a feldolgozás kitünőségeiben rejlik.

Tárgya egy alapkő, egy hatalmas prológus a magyar faj, a magyar nemzet megmentésére irányuló munkához, a jelen alkotások és teendők dióhéjas foglalata, s előadása végig logikus, meggyőző, nemes és felemelő, úgy hogy e könyv elolvasása után azon meggyőződésre jutunk, hogy a szerzőnek mindenben igaza van, s nekünk cselekednünk kell, — mert már elközelget a tizenkettedik óra.

Tartalmát nem mondom el, mert e könyvet nem tudomásul venni, hanem olvasni kell. Óhajtanám, hogy ne legyen hazánkban senki azok közül, kikre a nép vezetése bízva van, ki e rendkívül érdekes könyvet elmélkedve át nem olvasná! «Bajok égetik a nemzet lelkiismeretét», — s e mű kiválóan alkalmas arra, hogy százados mulasztásainkat helyre hozni segítsen, mert megmutatja a módot arra, miként nemesítsük az annyiszor fölbuzdult lelkesedést *állandó cselekvéssé*.

Sassi Nagy Lajos előtt csak a jelen szomorú képe lebeg, nem tesz sehol történeti visszatekintést, sehol nem filozofál, hanem tényeket, statisztikai adatokat ad eléink, melyek mindennél hangosabban hirdetik a nemzetmentés szükségét. Tisztán kell előbb látni a helyzetet, s azután csüggedés nélkül cselekednünk szükséges.

A gazdasági és szellemi haladás eszméi uralkodnak az egész világon, ezek foglalkoztatják a tudomány és sajtó, a politika és társadalom számottevő embereit; a magyar nemzet nagyhatalmi állása, országunk felvirágzása, fajunk sulyának és értékének emelése, megerősítése azok a magasztos feladatok, melyekért tollal és szóval, példával és tettel küzdünk kell.

A szerző főképen a közgazdasági állapotokkal foglalkozik; az anyagi haladás nyomán lesz népünk szabad, erős, ez az egész mű vezető gondolata.

A magyar nagyhatalmi állásnak, országunk fellendülésének három kerékkötője van. Az első a hadsereg roppant költségeivel, a másik az adók, terhek s egyéb kötelezettségek óriás súlya, s a harmadik — gazdasági függésünk.

A két elsőnek megszüntetéséről egyhamar nem lehet szó, tehát a gazdasági önállóság, takarékoság, az őrzendő divat, fényűzés és sok fölösleges állami kiadás megszüntetése — első rendű teendők.

Ez a józan szocializmus tiszta és nemes programja, melynek megvalósítását a szerző a nép közvetlen vezetőitől, a papoktól, tanítóktól és jegyzőktől várja.

Ha ezen igazi népnevelők 50 ezernyi hatalmas tábora e könyv közvetlen hatása alatt megmozdul, s igyekszik erejéhez, tehetségéhez mértten e szent, magasztos cél érdekében munkálkodni, boldog lesz hazánk népe, mert boldagnak kell lennie.

S e szent cél nemcsak szép, nemcsak magasztos, hanem lehetséges is és könnyű is. Csak akarni kell. Ezt az akaratot szintén meg kell teremteni, s ha ez meg van, nincs okunk hazánk jövője felől kétségbeesnünk.

*Geöcze Saroltának* multkor ismertetett könyve az *akarat neveléséről*, s a *XX. század igazi népnevelői* oly két könyv, mely nemcsak a szakemberek, hanem minden művelt hazafi érdeklődésére számot tarthat és tanulmányára méltó.

BIHARI FERENCZ.

**A magyar filozófiai társaság közleményei.** II. és III. füzet. Bpest, Kiadja a M. F. T. 1902.

Lapunk örömmel adta hírül a mult évben, hogy megalakult a *Magyar Filozófiai Társaság*, s annak a reményének adott kifejezést, hogy ez mélyíti az érdeklődést a pädagogia tudománya irányt is. Egyikre is, másakra is nagy szükség van. Panaszkodunk, hogy műveltségünk egyoldalú és sekélyes, de ma már tudjuk, hogy ennek oka az, hogy híján van a filozófiai mélységnek; mondjuk és érezzük, hogy nevelés- és oktatásügyünk erőtlen, élettelen hajtása az idegen szellemi áramlatoknak, nem a magyar gondolkodás, hanem idegen hatások hozták létre, erőszakolták reánk.

Bölcséleti képzettségű embereink sohasem hiányzottak. Apáczáitól Széchenyinkig minden nagyobb szellemünk gondolkodását mély bölcséleti belátás hatotta át, de magyar bölcséletet hiába keresünk, nem tudott gyökeret verni nálunk, mert nem volt talaja. Minden haladásnak, fejlődésnek a hagyományban van gyökere, ha tehát azt akarjuk, hogy legyen